

- N.B 1. Attempt any five questions selecting not more than three questions from any one section.
2. Answer to the two sections should be written in the same answer book.
3. Figures to the right indicate full marks.
4. Draw neat diagrams wherever necessary.

Section-I

- Q.1. Answer any two of the following :- 20
A . Define Economic Development & Economic Growth. Bring out the distinguish between Economic Development & Economic Growth.
B . What is human development index? Explain how it is measured ?
C . Discuss the Amartya Sen's capabilities approach to economic development.
- Q. 2. Answer any two of the following :- 20
A . Discuss the Rostow's various stages of economic growth.
B . Critically examine Harrod - Domar growth model.
C . Explain the Lewis theory of economic development with unlimited supplies of labour.
- Q. 3. Answer any two of the following :- 20
A . Discuss the Romer's endogenous growth model.
B . Explain in detail the concept of multiple equilibria.
C . Describe the Rosenstein Rodan's theory of Big-Push.
- Q. 4. Answer any two of the following :- 20
A . Explain the concept of Poverty Gap Ratio & Head Count Ratio.
B . Describe Kuznets inverted 'U' hypothesis.
C . Discuss Lorenz Curve & Gini Coefficient as measures of income inequalities.

Section-II

- Q. 5. Answer any two of the following :- 20
A . Define Demographic Transition. Describe the Theory of Demographic Transition .
B . Examine the various approaches to population policy.
C . Explain the role of health & nutrition in economic growth and development.
- Q. 6 . Answer any two of the following :- 20
A . Discuss the Harris-Todaro Model of rural-urban migration.
B . Explain the policies for the urban informal sector.
C . Write an explanatory note on Microfinance Revolution.
- Q. 7. Answer any two of the following :- 20
A . Describe the role of Agriculture in economic development.
B . Discuss the features of unorganized rural credit market.
C . Explain the impact of WTO on Agriculture sector.
- Q. 8. Answer any two of the following :- 20
A . Describe the concept of Outward Looking Trade Policy.
B . Explain the role of Multinational Corporations (MNCs) in developing countries.
C . Critically Examine the Structural Adjustment Programme of the World Bank.

मराठी रुपांतर

वेळ : ३ तास

एकूण गुण : १००

- सूचना :-**1) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. परंतु कोणत्याही एका विभागातून तीनपेक्षा जास्त प्रश्न सोडवू नका.
- 2) दोन्ही विभागातील उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

विभाग १

1. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. २०
 - अ) आर्थिक विकास आणि आर्थिक वृद्धीची व्याख्या द्या. आर्थिक वृद्धी आणि आर्थिक विकास या दोहोंतील फरक स्पष्ट करा.
 - ब) मानवी विकास निर्देशांक म्हणजे काय? मानवी विकास निर्देशांकाची रचना कशी केली जाते?
 - क) आर्थिक विकासासंबंधीच्या अमर्त्य सेनच्या क्षमता दृष्टीकोनाची चर्चा.
2. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. २०
 - अ) रोस्टो यांच्या आर्थिक वृद्धीच्या विविध अवस्थांची चर्चा करा.
 - ब) आर्थिक वृद्धीच्या हॅरोड-डोमर प्रतिमानाचे टीकात्मक परीक्षण करा.
 - क) लेविसचा अमर्याद श्रमपुरवठ्याद्वारे आर्थिक विकास सिद्धान्त स्पष्ट करा.
3. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. २०
 - अ) रोमर यांच्या आंतरिक वृद्धी प्रतिमानाची चर्चा करा.
 - ब) बहुविध समतोलाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
 - क) रोझेन्स्टाइन रोडान यांच्या जोराचा धक्का सिद्धान्ताचे वर्णन करा.
4. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. २०
 - अ) दारिद्र्य तफावत गुणोत्तर आणि शिरगणती गुणोत्तर ह्या संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ब) कुझनेट यांच्या उलटा 'यु' सिद्धान्ताचे वर्णन करा.
 - क) उत्पन्न विषमता मोजमापनाच्या लॉरेंझ वक्र आणि गिनी सहगुणक या पद्धतींची चर्चा करा.

विभाग २

5. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. २०
 - अ) लोकसंख्या संक्रमणाची व्याख्या स्पष्ट करा. लोकसंख्या संक्रमणाचा सिद्धान्त विशद करा.
 - ब) लोकसंख्या धोरणाच्या विविध दृष्टीकोनांचे परीक्षण करा.
 - क) आर्थिक वृद्धी आणि विकासातील आरोग्य व भरणपोषणाची भूमिका स्पष्ट करा.
6. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. २०
 - अ) ग्रामीण-शहरी स्थलांतरणाच्या हॅरिस टोडॅरो प्रतिमानाची चर्चा करा.

- ब) शहरी अनौपचारिक क्षेत्रासाठीची धोरणे स्पष्ट करा.
क) सुक्ष्म वित्त क्रांती संबंदात स्पष्टीकरणात्मक टीप लिहा.

7. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा.

२०

- अ) आर्थिक विकासातील कृषीची भूमिका विशद करा.
ब) असंघटीत ग्रामीण पत बाजाराच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
क) जागतिक व्यापार संघटनेचे (WTO) कृषी क्षेत्रावरील परिणाम स्पष्ट करा.

8. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा.

२०

- अ) बहिर्लक्षी व्यापार व्यूहरचना संकल्पनेचे वर्णन करा.
ब) विकसनशील देशात बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची भूमिका स्पष्ट करा.
क) जागतिक बँकेच्या संरचनात्मक समायोजन कार्यक्रमाचे टीकात्मक मुल्यापन करा.
